

Əhmədov E.T., Cəfərov M.Ə., Quliyev A.H., Qurbanəliyeva Q.İ.

GİCGAH-ÇƏNƏ OYNAĞININ OSTEOARTROZLARININ MÜALİCƏSİNDƏ XONDROKSİLİN TƏTBİQİ

Azərbaycan Tibb Universitetinin Ağız və üz-çənə cərrahiyyəsi kafedrası, Bakı

Məqalədə gicgah-çənə oynaqının osteoartrozu olan xəstələrin müalicə kompleksinə xondroksil preparatının əlavə edilməsinin effektivliyi haqqında məlumat verilmişdir. 70 xəstə (50 qadın, 20 kişi) üzərində aparılmış müşahidələr göstərmişdir ki, xondroksil preparatı ilə müalicədən sonra gicgah-çənə oynaqının hərəkətiliyi bərpa olunur, ağızın açılması və çənənin hərəkətiliyi yaxşılaşır, çeynəmə və nitq qabiliyyəti normallaşır. Müəlliflər müalicə kompleksinə əlavə edilən xondroksilin təsirindən sağalmanın sürətlənməsini və xəstələrin həyat keyfiyyətinin yaxşılaşmasını preparatın oynaqdaxili metabolizm proseslərinə tənzimləyici təsiri ilə izah edirlər.

Açar sözlər: gicgah-çənə oynaqı, osteoartroz, xondroksil

Ключевые слова: височно-нижнечелюстной сустав, остеоартроз, хондроксил

Key words: temporomandibular joint, osteoarthritis, chondroxil

Oynaq xəstəliklərindən ən geniş yayılanı osteoartrozlardır. Osteoartroz zamanı oynaq qığırdığı, subxondral sümük, sinovial qişa, bağlar, kapsula və oynaqətrafi toxumalar zədələnir. Tədqiqatlar göstərmişdir ki, bu proses təkcə yaşla bağlı dəyişikliklərlə əlaqədar olmayıb, gənc və orta yaşlı şəxslərdə də müşahidə edilir [1].

Gicgah-çənə oynaqı xəstəliklərinin diaqnostikası və müalicəsi stomatologiyanın, xüsusən də ağız və üz-çənə cərrahiyyəsinin müasir aktual problemlərindən biri olaraq qalır. Bu oynaqın patologiyalarının diaqnostikası və müalicəsi çox çətin və mürəkkəb kompleks prosesdir [2-4].

Bu patologiyalar arasında gicgah-çənə oynaqının osteoartrozları klinikasına, diaqnostikasına və kompleks müalicə taktikasına görə digər patologiyalardan kəskin fərqlənir [5-7]. Patologiya xəstələrdə çənənin hərəkət məhdudluğuna, gicgah-çənə oynaqı nahiyəsində ağrılara, krepitasiyaya, sürtünmə, xırçiltı və küy yaranmasına, qida qəbulu, çeynəmə və danışmaq funksiyalarının pozulmasına və psixosomiyal gərginliyə səbəb olur. Bu vəziyyətin qarşısının alınmasında əsas amil xəstələrin vaxtında həkimə müraciət etməsidir. Çox təəssüf ki, xəstələr çox gecikmiş və ağır klinik

vəziyyətdə müraciət edirlər. Bu da müalicə prosesini çətinləşdirir. Xəstəliyin erkən dövründə diaqnozun erkən qoyulmaması və kompleks müalicənin aparılmaması xəstələrdə klinik göstəricilərlə yanaşı, oynaqdaxili ağır biokimyəvi dəyişikliklərlə də nəticələnir [2].

Gicgah-çənə oynaqında sklerozlaşdırıcı və deformatsiyaedici osteoartroz olan xəstələrdə müalicə taktikası hər bir xəstədə fərdi qaydada seçilməlidir. Bu vaxt xəstəliyin tədrici gedişinin bütün xüsusiyyətləri, xəstənin fərdi xüsusiyyətləri – yaşı, yanaşı gedən xəstəliklər və onların müalicəsi, medikamentoz vasitələrin xüsusiyyətləri mütləq nəzərə alınmalıdır. Müalicə taktikası əsasən oynaqda patoloji dəyişikliklərin qarşısının alınmasına və oynaq başının oynaq çuxurunda maneəsiz hərəkətinə yönəldilməlidir. Burada əsas amillər iltihabı və destruktiv-degenerativ amillərin aradan qaldırılmasından, oynaqın hərəkətinin tam yaxşılaşdırılmasından ibarətdir [8-10].

Gicgah-çənə oynaqının sklerozlaşdırıcı və deformatsiyaedici osteoartrozlarının kompleks müalicəsində medikamentoz, ortopedik, fizioterapevtik və cərrahi müalicə üsulları tətbiq edilir [2, 5, 9].

Lakin bizim klinik müşahidələrimiz göstərir ki, müxtəlif müalicə üsullarının qeyri-

şematik, plansız tətbiqi və çoxsaylı medikamentoz arsenalın olması bu xəstələrin müalicə prosesinə neqativ təsir göstərir. Gicgah-çənə oynaqının osteoartrozlarının müalicəsində qazanılmış uğurlara baxmayaraq, problem öz aktuallığını saxlamaqdadır.

Tədqiqatın məqsədi gicgah-çənə oynaqının osteoartrozunun müalicəsində xondroprotektiv təsirə malik – xondroksil preparatının tətbiqinin nəticələrini araşdırmaqdan ibarət olmuşdur.

Tədqiqatın materialı və metodları. Tədqiqat 2019 və 2021-ci illərdə gicgah-çənə oynaqının sklerozlaşdırıcı və deformatsiyaedici osteoartrozu diaqnozu ilə ATU-nun Tədris Cərrahiyyə Klinikasının üz-çənə cərrahiyyəsi şöbəsində müalicə edilmiş 70 xəstəni əhatə edir. Xəstələrin yaşı 16-45 yaş aralığında olub. 70 xəstədən 50-si qadın və 20-si kişi idi. Göründüyü kimi, müalicə edilən qadınların sayı kişilərdən 2,5 dəfə çox olmuşdur. Əlavə olaraq qeyd etmək lazımdır ki, xəstələrin çoxu 30 yaşa qədər olan şəxslərdən ibarət olub. Bu da gicgah-çənə oynaqının osteoartrozlarının gənc yaşlarda da rast gəlməsini təsdiqləmişdir. Əvvəlcə xəstələrdə anamnestik məlumat toplanıb. Lokal diş-çənə sisteminin müayinəsi yerinə yetirilib. Ənanəvi klinik-laborator müayinədən sonra xəstələrdə şüa diaqnostikası metodlarından ortopantomogramın 7-ci proqramı və maqnit-nüvə rezonans müayinəsi aparılıb. İltihabın aktiv faza göstəriciləri və patoloji seroloji proteinlər aydınlaşdırılıb. Xəstələr audiometrik müayinə olunub. Beynəlxalq diaqnostik meyarlardan Amerika Revmatoloqlar Kollegiyasının yaxşılaşma meyarlarını araşdırma zamanı tətbiq etmişik. Buna uyğun olaraq xəstələrdə aşağıdakı parametrlər öyrənilib:

- ağrılı oynaqların sayı;
- şişkin oynaqların sayı;
- həkimin fikrinə görə çənənin hərəkət aktivliyinin qiymətləndirilməsi;
- xəstənin fikrinə görə çənənin hərəkət aktivliyinin qiymətləndirilməsi;
- ağrının qiymətləndirilməsi;
- əmək qabiliyyəti pozulmuş günlərin sayı;
- eritrositlərin çökmə sürəti, C-reaktiv zülal.

Sonra isə xəstələrin periferik qanında elastaza fermentinin aktivliyi dinamik olaraq təyin edilib. Kompleks müalicədə xəstələr göstərişə əsasən revmatoloqlar, ortodont-stomatoloqlar və nevropatoloqlar tərəfindən konsultasiya ediliblər.

Biz ilk dəfə olaraq gicgah-çənə oynaqının sklerozlaşdırıcı və deformatsiyaedici osteoartrozlarının kompleks müalicəsində bazis terapevtik vasitə kimi xondroksil preparatını tətbiq etmişik. Xondroksil preparatının tərkibi qlükozunun-sulfat, xondroitin-sulfat və metilsulfonilmetandan ibarət-

dir. Bildiyimiz kimi qlükozunun-sulfat və xondroitin-sulfat oynaqın əsas biostrukturuna daxil olan makromolekulyar birləşmələrdir. Xondroksil xondroprotektiv dərman vasitələrinə aiddir. Preparat xəstələrə gündə 1 həbdən 2 dəfə yemək vaxtı təyin olunub. Müalicə zamanı preparatın əks-göstərişləri və əlavə təsirləri nəzərə alınmışdır.

Tədqiqatın nəticələri və onların müzakirəsi. Kompleks müalicədən sonra effektiv nəticələr əldə olunmuşdur. Belə ki, xəstələrdə müalicədən sonra ağızın açılması zamanı mərkəzi kəsici dişlər arasında məsafə artmış, çənənin hərəkətləri sərbəstləşmiş, danışmaq və çeynəmə funksiyaları yaxşılaşmışdır. Küy, krepitasiya xəstələrin 71%-də müşahidə edilmiş, 15%-də isə tam azalmışdır. Oynaqətrafi toxumaların, xüsusən lateral qanadabənzər və çeynəmə əzələlərinin palpasiyası və qidanın qəbulu zamanı ağrı olmamışdır.

Laborator göstəricilərdə də müsbət dəyişikliklər əldə edilmişdir. Elastaza fermentinin aktivliyi xəstələrin periferik qanında nəzərə çarpacaq dərəcədə aşağı düşmüş və eritrositlərin çökmə sürəti, C-reaktiv zülal normaya yaxın olmuşdur. Bütün bu göstəricilər gicgah-çənə oynaqının normal funksional vəziyyətini tam təmin etmiş və oynaqdaxili metabolik proseslər tənzimlənmişdir. Əyanilik üçün aşağıda gicgah-çənə oynaqının osteoartrozu diaqnozu ilə müalicə edilmiş xəstələrdən biri haqqında məlumat veririk.

Xəstə M.N., 38 yaşında, klinikaya hər iki gicgah-çənə oynaqında ağrılar və ağız açılmasının məhdudlaşması şikayətləri ilə qəbul olunub. Klinik, laborator, rentgenoloji olaraq müayinə edilib və revmatoloqla məsləhətləşdirilib. Gicgah-çənə oynaqının ikitərəfli osteoartrozu və daxili zədələnməsi diaqnozu təsdiqlənib. Kompleks müalicədə xondroksil preparatı təyin olunub. Müalicədən sonra laborator göstəricilər normaya yaxın olmuşdur. Xəstədə ağız açılması və çənənin hərəkətləri sərbəstləşmiş, çeynəmə və nitq funksiyaları normallaşmışdır. Bu da aparılan kompleks müalicənin effektivliyini göstərmişdir.

Aparılmış müalicənin nəticələrini qiymətləndirmişik. Xəstələrin kompleks müalicəsindən sonra 73%-nin ümumi vəziyyəti yaxşı, 20%-i qənaətbəxş qiymətləndirilmiş və 7%-də isə qeyri-qənaətbəxş olmuşdur. Bu xəstələrdə kompleks müalicədən sonra yaxşılaşma doğru az dəyişiklik olmuşdur.

Kompleks müalicə vaxtı və sonra xəstələrdə xondroksil preparatının qəbulu ilə əlaqədar heç bir ağırlaşma baş verməmişdir. Kompleks müalicədə xondroksil preparatının tətbiqi xəstələrin tez sağalmasına və onların

həyat keyfiyyətinin yaxşılaşmasına səbəb olmuşdur. Bütün bunlar gigiyenə oynadığının osteoartritu ilə olan xəstələrin müalicəsində xondroksil preparatının tətbiqinin səmərəliliyini təsdiqləmişdir.

References

1. Hochberg M.C. Rheumatology. 7 edition // Elsevier Mosby-2018, 2048 p.
2. Ahmadov E.T. Parogenetic treatment of chronic arthritis and osteoarthritis of the maxillofacial joint. Doctor of Medical Sciences diss abstract, Baku-2014, 41 p. [In Azerb.]
3. Ivanov S.YU., Bekreyev V.V., Grinin V.M. Diagnostika i lecheniye zabolevaniy visochno-nizhnechelyustnogo sustava [Diagnostics and treatment diseases of the temporomandibular joint]. GEOTAR-Media, 2021, 112 p.
4. Guliyev A.V. Metody diagnostiki zabolevaniy VNCHS. Nauchnoye obozreniye [Methods for diagnosing TMJ diseases. Scientific review // Med. nauki [Med. Science], 2017, №2, p.14-18.
5. Broussard J.S. Derangement Osteoarthritis and Rheumatoid Arthritis of the TMJ: Implications diagnosis and management // J.Dent. Clin. of North America, 2005-04, 49 (2): 372-42.
6. Kalladka M., Quek S., Heir G. et al. TMJ osteoarthritis: Diagnosis and Long-Term Conservative Management. A Topik Review // J.Indian Prosthodont Soc., 2014, vol.14 (1), p. 6-15.
7. Machon V., Paska J., Hirjak D. Therapy of the osteoarthritis of the TMJ. Abstracts of the 18th Int. Conf. on Oral and Maxillofac. Surg. // Int. J.Oral and Maxillofac. Surg., vol. 36, 11, November 2007, 016.26, p.1068.
8. Sevast'yanov V.I., Dukhina G.A., Grigor'yev A.M. et al. Funktsional'naya effektivnost' biomeditsinskogo kletchnogo produkta dlya regeneratsii sustavnogo khryashcha // Functional efficacy of a biomedical cell product for the regeneration of articular cartilage // Vestn. transplantologii i iskusstvennykh organov [Bulletin of transplantology and artificial organs], 2015, vol. 17, №1, p.86-96.
9. Tarasov I., Yudin D., Nikitin A. et al. Kombinirovannoye lechenie osteoartrita visochno-nizhnechelyustnogo sustava [Combined treatment of osteoarthritis of the temporomandibular joint] // Vrach [Doctor], 8, 2016, s.42-45.
10. Durham J., Newton – John T.R., Zakrzewska J.M. Temporomandibular disorders // BMJ, 2015, vol.12, p. 350.

Ахмедов Э.Т., Джафаров М.А., Гулиев А.Г., Гурбаналиева Г.И.

ПРИМЕНЕНИЕ ХОНДРОКСИЛА В ЛЕЧЕНИИ ОСТЕОАРТРОЗАХ ВИСОЧНО-НИЖНЕЧЕЛЮСТНОГО СУСТАВА

*Кафедра челюстно-лицевой хирургии и хирургии полости рта Азербайджанского
медицинского университета, Баку*

Резюме. В статье представлена информация об эффективности добавления хондроксила в лечение пациентов с остеоартрозом височно-нижнечелюстного сустава. Наблюдения за 70 пациентами (50 женщин, 20 мужчин) показали, что после лечения хондроксилом подвижность височно-нижнечелюстного сустава восстанавливается, улучшается открывание рта и подвижность челюсти, нормализуется жевание и речь. Авторы объясняют ускоренное восстановление и улучшение качества жизни пациентов после воздействия хондроксила, добавленного в лечебный комплекс, регулирующим действием препарата на внутрисуставные метаболические процессы.

Ahmadov E.T., Jafarov M.A., Quliyev A. H., Qurbanaliyeva Q.I.

APPLICATION OF CHONDROXIL ON THE TREATMENT OSTEOARTHRITIS OF TEMPOROMANDIBULAR JOINT

The department of Oral and Maxillofacial surgery, Azerbaijan Medical University, Baku

Summary. The article provides information on the effectiveness of adding chondroxil to the treatment of patients with osteoarthritis of the temporomandibular joint. Observations of 70 patients (50 women, 20 men) showed that after treatment with chondroxil, the mobility of the temporomandibular joint is restored, mouth opening and jaw mobility are improved, chewing and speech are normalized. The authors explain the accelerated recovery and improvement in the quality of life of patients after exposure to chondroxil, added to the treatment complex, by regulating the effect of the drug on intra-articular metabolic processes.

Müəlliflə əlaqə üçün:

Əhmədov Elçin Təyyar oğlu – tibb elmləri doktoru, Azərbaycan Tibb Universitetinin Ağız və üz-çənə cərrahiyyəsi kafedrasının professoru, Bakı

E-mail: elcin.67ahmediv@gmail.com